

ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทย

อัครเดช มณีภาค¹ และ คณาธิป ทองรวีวงศ์²

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

²ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นพื้นฐานที่มาของกฎหมายการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ 2) ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างประเทศของสหภาพยุโรปและความตกลงระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย และ 3) เสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองข้อมูลและสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ได้แก่ นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชน จำนวน 2 คน ทนายความ จำนวน 1 คน พนักงานอัยการ จำนวน 1 คน และตำรวจ จำนวน 1 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การโอนข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แต่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลให้เกิดอุปสรรคและปัญหาทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีหลักการแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งส่งผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล 2) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นปัญหาของกฎหมายไทยในปัจจุบันหลายประการ เช่น ความแตกต่างระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายสหภาพยุโรปในประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล การบูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูลในหลายขั้นตอน และ 3) กฎหมายยุโรปและคำพิพากษาศาลยุโรปกำหนดเกณฑ์การโอนข้อมูลไว้หลายประการ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกฎหมายของประเทศผู้รับโอนข้อมูลที่ไม่ควรมีกฎหมายให้อำนาจอรัฐล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล หลักการนี้เห็นได้จากคำพิพากษาที่ศาลยุโรปตัดสินว่าความตกลงการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐอเมริกาและยุโรปสิ้นผลบังคับ (Case C-362/14)

คำสำคัญ: ประเด็นทางกฎหมาย โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป ผลกระทบต่อกฎหมายไทย

Legal issues relating to EU and US personal data transfer Agreements and the Impact on Thai law

Acradech Maneepack¹ and Kanathip Thograweewong²

¹Faculty of Law Faculty of Humanities and Social Sciences Chandrakasem Rajabhat University

²Director of Digital Media Law Institute Kasem Bundit University

Abstract

The objectives of this study were to 1) examine problems relating to individual's rights to privacy and the protection of personal data which are fundamental to international data protection laws; 2) study legal principles relating to international transfer of personal data and the EU and US personal data transfer agreements in terms of impact to Thai laws; and 3) propose the amendments of Thai laws in relation to the Personal Data Protection Act to be in line with international laws. The key informants consist of 10 lawyers and academic experts.

The research results reveal the following findings. 1) The transfer of personal data is critical to electronic transactions. However, there are several limitations concerning personal data protection laws. These limitations cause legal obstacles for transferring personal data between countries which have different legal principles such as the case of agreement between the European Union (EU) and the United States of America (the U.S) which also affects Thai laws in the digital age. 2) There are still several problematic issues, for example; the differences of Thai and EU laws in aspects of data controller obligations, and the integration of data protection principles at several stages. 3) EU law and EU courts require several conditions for transfer of data including legal context of the country receiving data which should not have broad laws empowering authorities to intercept personal data. This context is the crucial factor why the EU court considers the data transfer agreement between US and EU invalid as indicated in Case C-362/14

Keywords: Legal Issues, Agreement of Personal Data Transfer of the US. and EU, the Impact on Thai law

บทนำ

การส่งข้อมูลหรือการโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดิจิทัลระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการติดต่อธุรกรรมต่าง ๆ ทั้งกรณีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ เช่น การโอนข้อมูลของลูกค้าไปเก็บไว้ในระบบของบริษัทในเครืออีกประเทศหนึ่ง การโอนข้อมูลการเดินทางของผู้โดยสารสายการบิน การโอนข้อมูลไปเก็บไว้ในระบบคลาวด์ในต่างประเทศ (Pearson and Benameur, 2010) การโอนข้อมูลลูกค้าในการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ การโอนข้อมูลพนักงานของบริษัทแม่ในต่างประเทศไปอีกประเทศหนึ่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดิจิทัลอาจส่งผลให้เกิดการละเมิดและแทรกแซงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกรอบแนวคิดความเป็นอยู่ส่วนตัว (Warren and Brandies, 1890) ในหลายประเทศจึงมีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล วางหลักควบคุมการเก็บข้อมูล ใช้ข้อมูล เผยแพร่หรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการต่าง ๆ โดยแต่ละประเทศต่างมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลตามกฎหมายที่แตกต่างกันไป อีกทั้งระดับและลักษณะการคุ้มครองตามกฎหมายก็แตกต่างกันไปด้วย (Cate, 1995) นอกจากนี้บางประเทศยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่นสหภาพยุโรปได้มีการบัญญัติกฎหมายเรียกว่า Directive 95/46/EC on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data on the Free Movement of Such Data โดยสร้างหลักเกณฑ์ในการโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศนอกสมาชิกสหภาพยุโรปว่า “ห้ามมิให้มีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปไปยังประเทศอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป หากประเทศดังกล่าวมิได้มีการรับรองระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ (Adequate Level of Protection)” กฎหมายนี้ส่งผลกระทบต่อการโอนข้อมูลระหว่างประเทศที่มีกฎหมายภายในแตกต่างกัน อันนำไปสู่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ (Schwartz, 1994) ด้วยเหตุนี้ ประเทศซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสหภาพยุโรปอาจจำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการการค้ายุโรป (European Commission) รับรองว่าประเทศของตนมีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ หรือต้องดำเนินการตามเงื่อนไขอื่นเพื่อให้สามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้ สภาพเช่นนี้สะท้อนถึงการที่กฎหมายสหภาพยุโรปมีอิทธิพลต่อประเทศนอกกลุ่มด้วย (Greenleaf, 2012).

แนวทางที่แต่ละประเทศใช้เพื่อให้ได้รับการพิจารณาจากสหภาพยุโรปว่ามีระดับการคุ้มครองที่เพียงพอมีหลายวิธีการ เช่น การบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศของตนที่มีหลักการตามแนวทางของสหภาพยุโรป (Fromholz, 2000) หรือการทำความตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งมี

ความตกลงหลายฉบับเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะบางภาคส่วนหรือบางธุรกิจ เช่น การโอนข้อมูลผู้โดยสารสายการบิน (Hailbronner, et al, 2008) แต่ในบทความวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะความตกลงจัดตั้งโครงการ Safe Harbour อันเกิดจากการเจรจาระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงพาณิชย์กับคณะกรรมการการยุโรป เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 ข้อตกลงดังกล่าวมีหลักการสำคัญว่าบริษัทหรือองค์กรใดที่เข้าร่วมโครงการนี้ จะสามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้อย่างปราศจากข้อจำกัดใด ๆ บริษัทหรือองค์กรที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการนี้จะต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 7 ประการ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรภายในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมากใช้โครงการ Safe Harbour เป็นวิธีการสำคัญในการรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเรื่อยมา (Long and Quek, 2002) จนกระทั่ง วันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 2015 ได้มีการพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมแห่งยุโรป ในคดีเลขที่ C-362/14 ตัดสินว่า Decision 2000/520 อันเป็นคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการยุโรปที่เป็นฐานรับรองว่าโครงการ Safe Harbour มีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ เป็นอันสิ้นสุดทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่สามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลโดยใช้โครงการ Safe Harbour ได้อีกต่อไป คำพิพากษานี้ส่งผลกระทบต่อบริษัทอื่น ในการพิจารณาทบทวนกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศของตน อีกครั้งว่ามีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอตามแนวทางของศาลยุติธรรมแห่งยุโรปหรือไม่

ต่อมาในปี ค.ศ. 2016 สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปได้มีข้อตกลงใหม่ชื่อว่า EU.-U.S. Privacy Shield ซึ่งคณะกรรมการการยุโรปได้มีการลงมติรับหลักการอย่างเป็นทางการของ EU.-U.S. Privacy Shield แล้วในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ซึ่งข้อตกลงใหม่นี้ได้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองการรับข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัท มาตรการป้องกันของสหรัฐอเมริกาในการเข้าถึงข้อมูล มาตรการป้องกันและชดเชยอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับข้อมูลส่วนบุคคล การตรวจสอบประจำปี นอกจากนี้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับใหม่ (General Data Protection Regulation: GDPR) มีผลใช้บังคับแทนที่กฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) ส่งผลกระทบต่อการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศอื่นกับประเทศในสหภาพยุโรป เนื่องจากกฎหมายนี้มีผลสำคัญคล้ายคลึงกับกฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) ที่ห้ามการโอนข้อมูลออกนอกสหภาพยุโรป หากประเทศปลายทางหรือผู้รับโอนไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลเพียงพอเมื่อเทียบกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ ที่มีการทำการค้าระหว่างประเทศกับสหภาพยุโรป จึงจำเป็นต้องพิจารณาทบทวนกฎหมายภายในของตนเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสหภาพยุโรปหรือไม่ เพื่อให้สามารถโอนข้อมูลระหว่างประเทศกับประเทศภายในกลุ่มสหภาพยุโรปได้

ในส่วนของประเทศไทย ก่อนปี พ.ศ. 2562 ไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่ก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลเฉพาะบางภาคส่วนของธุรกิจ เช่น ธุรกิจข้อมูลเครดิต (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2560, น. 294) นำไปสู่ประเด็นในระดับการทำธุรกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกรณีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างไทยและกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เนื่องจากข้อจำกัดการโอนข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ตามในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2562 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม เพียงไม่ถึงหนึ่งเดือน และประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลเป็นการควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการในประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกฎหมายเฉพาะแต่ยังคงมีประเด็นปัญหาอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการ เงื่อนไข มาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันระหว่างไทยและสหภาพยุโรป อันอาจนำไปสู่ปัญหาและข้อจำกัดในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล ให้สอดคล้องกับแนวทางของความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวต่อไป อันจะส่งผลสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศของไทยกับสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นพื้นฐานที่มาของกฎหมายการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างประเทศของสหภาพยุโรปและความตกลงระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย
3. เพื่อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองข้อมูลและสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

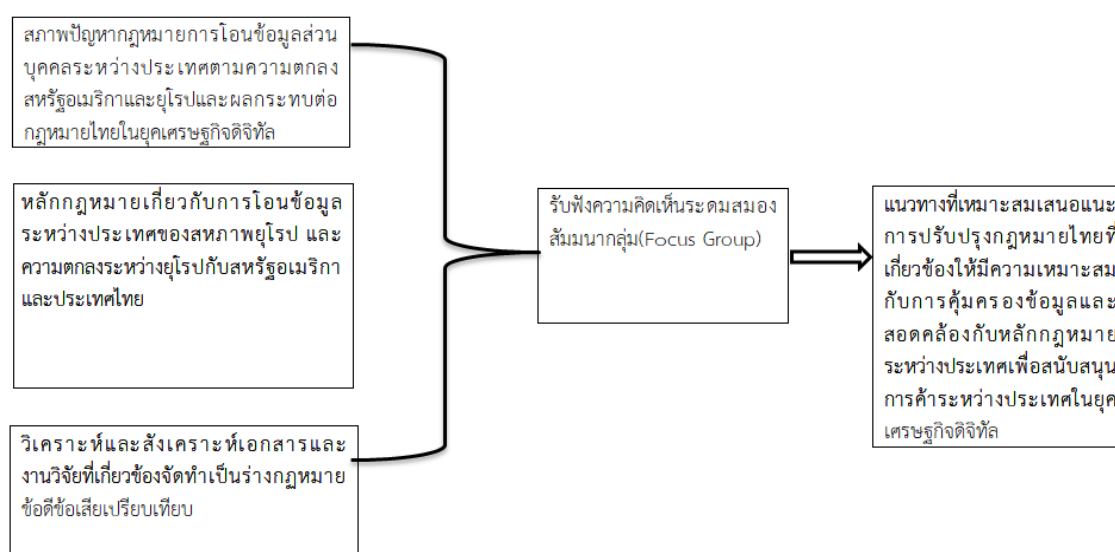
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารจำแนกกฎหมาย ตัวอย่างคดี คำพิพากษาเปรียบเทียบประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์สรุปผลเสนอแนะ จัดทำเอกสารเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย เพื่อรับฟังความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชน จำนวน 2 คน ทนายความ จำนวน 1 คน พนักงานอัยการ จำนวน 1 คน และตำรวจ จำนวน 1 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาจากวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการศึกษาคือ ข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิตามสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลสนทนากลุ่ม
2. สภาพปัญหา ประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
3. ผลกระทบของปัญหาที่เกิดการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
5. ความเหมาะสมและเพียงพอของกฎหมายที่มีผลในการบังคับใช้ในปัจจุบัน
6. ช่องว่างและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่
7. แนวทางการแก้ไขปัญหา โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
8. ข้อเสนอที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีข้อมูลข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร ตัวอย่างคดี คำพิพากษาฎีกา รวมทั้งกฎหมายต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ ตรวจสอบความถูกต้องเอกสารพร้อมแยกแยะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

กรณีเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยายซึ่งได้มาจากการศึกษาเนื้อหาจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารโดยวิเคราะห์เชิงบรรยาย
3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเป็นการใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเทียบโดยผู้วิจัยสังเกตหรือรวบรวมข้อมูลได้หลาย ๆ อย่างแล้วนำมาแยกชนิด

เปรียบเทียบกันโดยนำข้อมูลเอกสารของกฎหมายไทยและต่างประเทศมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

กรณีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาดำเนินการสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล สภาพปัญหาที่แท้จริงนำไปสู่ปัญหาของกฎหมายและแยกแยะข้อมูลที่เก็บรวมข้อมูลมาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพร้อมข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ในประเด็นกฎหมาย การโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลการวิจัย

ผลวิจัยแยกตามประเด็นวิเคราะห์ข้อมูล 4 ประเด็นดังนี้

1. ประเด็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นปัญหาของหลักการคุ้มครองข้อมูลของไทยมิได้กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลไว้อย่างครอบคลุมเหมือนกับกฎหมายสหภาพยุโรป เช่น การกำหนดหลักที่ต่างกับกฎหมายยุโรปในกรณีผู้ประมวลผลอยู่ในราชอาณาจักรและในกรณีอยู่นอกราชอาณาจักร การไม่ได้กำหนดหลักการสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหลายรายลักษณะเช่นนี้สามารถส่งผลให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

2. ประเด็นข้อจำกัดการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายไทยจัดอยู่ในแนวทางที่สอง กล่าวคือกฎหมายกำหนดหลักห้ามโอนออกนอกประเทศ แต่ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อนุญาตให้โอนตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด แต่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ได้กำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่คณะกรรมการต้องนำมาประกอบการพิจารณา ดังเช่นกฎหมายสหภาพยุโรป

3. จากประเด็นพิพาทและปัญหาทางกฎหมายอันทำให้ความตกลงการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐและยุโรปสิ้นผล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ คำพิพากษาคดี Case C-362/14 ของยุโรปพบว่า เหตุผลสำคัญที่ศาลวินิจฉัยว่า คำวินิจฉัย 2000/520 ขัดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลยุโรปนั้นมีได้อยู่ที่ปัญหาในแง่ตัวบทหรือองค์ประกอบของหลักการคุ้มครองข้อมูลตามกรอบ Safe Harbour แต่ศาลนำปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่สามและกฎหมายอื่นมาประกอบการพิจารณาด้วย

4. จากประเด็นปัญหาตามกรณีพิพาทและความตกลงของยุโรปและสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคลของไทย โดยวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปผลวิจัยในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

4.1 กฎหมายยุโรปรวมทั้งความตกลงของสหรัฐและยุโรปให้อำนาจคณะกรรมการ พิจารณารับรองระดับการคุ้มครองที่ได้มาตรฐานของการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ โดยให้ พิจารณาปัจจัยหลายประการ สำหรับกฎหมายไทยให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล พิจารณารับรองการโอนโดยให้พิจารณาที่แนวนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ

4.2 ศาลยุโรปนำข้อยกเว้นของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาเป็นปัจจัยหนึ่ง ในการพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมทางกฎหมายของประเทศผู้รับโอนนั้นมีมาตรฐานที่เหมาะสม หรือไม่ ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะมีข้อยกเว้นเกี่ยวกับกฎหมายภายใน ที่ให้อำนาจรัฐดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อความมั่นคงก็จะต้องนำมาชั่งน้ำหนักว่าได้ สัดส่วนหรือไม่ ซึ่งผลวิจัยข้อนี้แสดงถึงแนวโน้มว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ที่มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายอื่นอย่างกว้างนั้นอาจส่งผลให้มาตรฐาน การคุ้มครองข้อมูลของไทยไม่อยู่ในระดับที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยโดยแยกตามประเด็นวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Principles) กฎหมายมุ่งเน้นการกำหนดหน้าที่แก่ผู้ควบคุมข้อมูล โดยมีได้กำหนด หน้าที่หรือความรับผิดชอบโดยตรงต่อผู้ประมวลข้อมูล อย่างไรก็ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลของยุโรป กำหนดว่ากรณีผู้ควบคุมข้อมูลโอนข้อมูลไปให้บุคคลที่สามประมวลข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูลยังคงมีหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูล ต้องดำเนินการหรือจัดให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายคุ้มครอง ข้อมูล สำหรับวิธีการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องดำเนินการให้ผู้ประมวลข้อมูล ปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลนั้น กฎหมายยุโรปกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ผู้ควบคุมข้อมูล ใช้มาตรการทางสัญญา กำหนดให้ผู้ประมวลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูล ในส่วน ของกฎหมายไทย กำหนดว่าในกรณีผู้ควบคุมข้อมูลใช้ผู้ประมวลที่อยู่นอกราชอาณาจักรต้องทำ สัญญาตัวแทนและห้ามระบุข้อจำกัดความรับผิด แต่ในกรณีผู้ประมวลผลที่อยู่ในราชอาณาจักร นั้นกำหนดเพียงให้มีข้อตกลงระหว่างกันแต่ไม่ได้ห้ามระบุข้อจำกัดความรับผิด นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายไทยและความตกลง Privacy Shield ไม่ได้ระบุไว้ซึ่งต่างจากกฎหมายยุโรปคือ หน้าที่บูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูล

ทั้งในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติการ และกรณีมีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหลายราย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นปัญหาช่องโหว่ของหลักการคุ้มครองข้อมูลของไทยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถส่งผลให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

2. ประเด็นข้อจำกัดการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ เป็นสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั้งยุโรปและความตกลงของยุโรปกับสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกฎหมายไทย อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของข้อจำกัดการโอนมีความแตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละประเทศ ซึ่งผลการวิจัยจำแนกเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง กำหนดเงื่อนไขว่าประเทศที่รับโอนจะต้องมีกฎหมายที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับมาตรฐานหรือหลักการตามกฎหมายภายในของประเทศผู้โอน แนวทางนี้เห็นได้จากกฎหมายยุโรป และความตกลง Privacy Shield แนวทางที่สอง กฎหมายกำหนดหลักห้ามโอนออกนอกประเทศ แต่ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อนุญาตให้โอนตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งผลการวิจัยชี้ว่ากฎหมายไทยอยู่ในแนวทางที่สอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายยุโรปและข้อตกลงการโอนข้อมูลระหว่างยุโรปและสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่าการกำหนดแนวทางให้อำนาจคณะกรรมการรับรองตามกฎหมายไทยที่ไม่มีเกณฑ์ (Criteria) ที่ชัดเจนในการรับรองให้โอนได้และกำหนดให้พิจารณาเฉพาะนโยบายข้อมูล (Privacy Policy) ซึ่งเป็นแผนของบริษัทหรือองค์กรธุรกิจเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้พิจารณากฎหมายของประเทศที่สามและสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น จึงอาจทำให้อนุญาตรับรองไปได้แม้ประเทศปลายทางจะมีมาตรฐานการคุ้มครองที่แตกต่างจากหลักการสากลเช่นกฎหมายยุโรป ในขณะที่คณะกรรมการยุโรปไม่ได้พิจารณาเฉพาะแผนหรือนโยบาย แต่พิจารณากฎหมายของประเทศที่สามและสภาพโดยรวมของประเทศปลายทางที่จะโอนด้วยหลักการตามกฎหมายไทยเช่นนี้ สามารถส่งผลถึงแนวโน้มความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของยุโรป รวมทั้งส่งผลกระทบต่อ การโอนไปยังสหรัฐอเมริกาที่ใช้หลักการ Privacy Shield อันต้องพิจารณาจากสภาพแวดล้อมโดยรวมมากกว่าตัวแผนหรือนโยบายเช่นกัน

3. จากการศึกษาวิเคราะห์ คำพิพากษาคดี Case C-362/14 ของยุโรป ซึ่งพบว่า เหตุผลสำคัญที่ศาลวินิจฉัยว่า คำวินิจฉัย 2000/520 ขัดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลยุโรป มิได้อยู่ที่ ความมีอยู่ของข้อตกลงการโอนข้อมูลหรือกฎหมายภายในเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ศาลนำปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่สาม กล่าวคือ สภาพทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายอื่นให้อำนาจภาครัฐอันกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งข้อยกเว้นของการที่สหรัฐอเมริกามีข้อยกเว้นให้อำนาจหน่วยงานรัฐทำการเก็บหรือใช้ข้อมูลโดยไม่ต้องปฏิบัติตามหลักของ Safe Harbour เมื่อนำเกณฑ์และแนวทางดังกล่าวมาพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในของประเทศไทย ประกอบกับการกำหนดข้อยกเว้นการคุ้มครองข้อมูลด้วยเหตุผลด้าน

ความมั่นคงของรัฐที่กว้างและอาจนำไปสู่การไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากหน่วยงานรัฐสามารถอ้างข้อยกเว้นดังกล่าวรวมทั้งอาศัยกฎหมายอื่นเพื่อเก็บหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนได้ ซึ่งจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมของไทยมีลักษณะคล้ายสหรัฐอเมริกาตามที่ศาลยุโรปวินิจฉัยในคดีดังกล่าว

4. จากปัญหาจากกรณีพิพาทและความตกลงของยุโรปและสหรัฐอเมริกา สามารถอภิปรายผลในแต่ละประเด็นย่อยได้ ดังนี้

4.1 กฎหมายยุโรปรวมทั้งความตกลงของสหรัฐและยุโรปให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณารับรองระดับการคุ้มครองที่ได้มาตรฐานของการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ สำหรับกฎหมายไทยให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลพิจารณารับรองการโอนแต่ไม่มีเกณฑ์กำหนดไว้ กฎหมายยุโรปและคำพิพากษาศาลยุโรปกำหนดเกณฑ์การโอนไว้หลายประการ กล่าวคือ การอนุญาตไม่ได้พิจารณาเฉพาะตัวนโยบายหรือแผนการคุ้มครองข้อมูล แต่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อม อันประกอบด้วย กฎหมายประเทศที่สาม กฎหมายอื่น ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัว ข้อยกเว้นของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลที่เปิดโอกาสให้มีการดำเนินการต่อข้อมูลโดยไม่สอดคล้องกับมาตรฐานยุโรป อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยกำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาเฉพาะนโยบายคุ้มครองข้อมูล (Privacy Policy) หรือแผนซึ่งภาคธุรกิจสร้างขึ้นเท่านั้น ไม่ได้ระบุให้พิจารณาสภาพแวดล้อม เช่น กฎหมายประเทศปลายทางที่จะโอนไป ข้อยกเว้นการเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากข้อมูลโดยภาครัฐ นอกจากนี้ ในการพิจารณานโยบายดังกล่าวก็ไม่ได้ระบุเกณฑ์หรือรายละเอียดหรือเงื่อนไขซึ่งต้องระบุในนโยบายดังกล่าวด้วย

4.2 ในแง่ข้อยกเว้นตามกฎหมายภายใน ศาลยุโรปนำปัจจัยนี้มาพิจารณาและตัดสินว่าคำวินิจฉัยคณะกรรมการยุโรปไม่มีผลบังคับ ส่งผลให้ความตกลงโอนข้อมูลของสองประเทศไม่มีผลไปด้วย กล่าวคือกฎหมายปลายทางหรือผู้รับโอนมีข้อยกเว้นให้หน่วยงานรัฐเข้าถึงข้อมูลหรือข้อยกเว้นด้านความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะ ศาลเห็นว่าความมั่นคงของชาติ ประโยชน์สาธารณะและข้อกำหนดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย มีความสำคัญมากกว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลของ Safe Harbour ผลการศึกษาเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์ สัมมนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า แม้มาตรา 4 ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ไม่กำหนดข้อยกเว้นให้หน่วยงานรัฐ แต่จากหมวด 3/1 รวมทั้งมาตรา 24 กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะและอำนาจรัฐที่กว้าง เช่น เพื่อดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อการใช้อำนาจรัฐ เพื่อการรักษาความมั่นคงไซเบอร์ ฯลฯ การกำหนดข้อยกเว้นลักษณะนี้ เป็นการให้น้ำหนักกับความมั่นคงของชาติ ประโยชน์สาธารณะ และการบังคับใช้กฎหมาย มากกว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อยกเว้นเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อ การโอนข้อมูลระหว่างยุโรปและไทย ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับข้อตกลง Safe Harbour ของสหรัฐอเมริกากับยุโรป

เป็นเหตุให้กรรมการยุโรปไม่รับรองความเหมาะสมของระดับคุ้มครองตามกฎหมายไทยแม้ว่า คณะกรรมการยุโรปรับรอง แต่ก็อาจมีคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลยุโรปเพื่อให้การรับรองไม่มีผล ดังเช่นคดี Case C-362/14

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. รัฐบาลควรกำหนดแนวนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัลโดยบรรจุประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามมาตรฐานยุโรป และมาตรฐานตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป อันเป็นการให้น้ำหนักอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจ สิทธิเสรีภาพของประชาชนและ ความมั่นคงของรัฐ

2. แก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยเพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับหน้าที่ผู้ประมวลข้อมูล ให้สอดคล้องกับกฎหมายยุโรป เช่น การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลในกรณีใช้ ผู้ประมวลข้อมูลไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้ประมวลข้อมูลในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร เพิ่มเติม หน้าที่บูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูลทั้งในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติการ และกรณี มีผู้ควบคุมหลายราย ทำให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

3. แก้ไขพ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยยกเลิกหลักการรับรองนโยบายข้อมูลส่วนบุคคล ขององค์กร ที่พิจารณาเฉพาะนโยบายความเป็นส่วนตัว (Privacy Policy) ซึ่งเป็นตัวเอกสารหรือ แผนการ เนื่องจากเป็นหลักการที่แตกต่างและมีมาตรฐานต่ำกว่ายุโรป ทั้งนี้ โดยเสนอให้กำหนด ว่า การรับรองให้โอนออกนอกราชอาณาจักรต้องพิจารณาสภาพโดยรวมของประเทศปลายทาง มิใช่พิจารณาเฉพาะตัวนโยบายที่องค์กรยื่นมาให้ประเมินเท่านั้น

4. แก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยลดอำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้การกำหนดรับรองการโอนข้อมูลออกนอกประเทศไทยไปยังประเทศที่สาม เป็นอำนาจ ของฝ่ายนิติบัญญัติ

5. แก้ไขข้อยกเว้นการโอนเพื่อความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะที่บัญญัติไว้กว้าง รวมทั้งแก้ไขข้อยกเว้น “เพื่อการใช้อำนาจรัฐ” ที่กว้างไม่ชัดเจน ทั้งนี้เสนอให้มีการกำหนดข้อยกเว้น การคุ้มครองข้อมูลอย่างจำกัดเฉพาะการเก็บหรือใช้ข้อมูลโดยไม่แสวงกำไรหรือการใช้ส่วนบุคคล ตามแนวทางกฎหมายยุโรปเท่านั้น

6. เพิ่มบทบัญญัติรับรองหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยให้มีตัวแทนภาคประชาสังคมเข้าร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล โดยควรมีหลักการให้ประชาชนเข้าชื่อถอดถอนคณะกรรมการ หากใช้อำนาจไปในทิศทางให้น้ำหนักกับความมั่นคงและประโยชน์ของผู้ประกอบการมากกว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เป็นเจ้าของข้อมูล

7. เสนอให้ตรากฎหมายยกเลิกพระราชบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์ เนื่องจากกฎหมายสหรัฐอเมริกาและยุโรปไม่มีกฎหมายลักษณะนี้ที่มีหลักการดังเช่นกฎหมายไทย กฎหมายดังกล่าวเปรียบเทียบกับ การสอดส่องข้อมูลโดยภาครัฐในสหรัฐอเมริกาซึ่งนำไปสู่การฟ้องคดีในยุโรปที่ศาลตัดสินให้ความตกลงการโอนข้อมูล “Safe Harbour” ล้มเหลว หากไม่ยกเลิกก็เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์เพื่อลดอำนาจคณะกรรมการ และจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจต่อข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของยุโรปและสหรัฐอเมริกา เช่น นิยามภัยคุกคามวิกฤติให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดให้ภัยคุกคามทุกกรณีต้องอยู่ภายใต้หลักการตรวจสอบถ่วงดุลโดยขอมหาศาล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการศึกษาเฉพาะกฎหมายยุโรป และความตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกากับยุโรป จึงควรมีการศึกษาต่อยอดในการศึกษาเปรียบเทียบกับความตกลงการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มประเทศอื่น เช่น ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศในอเมริกาใต้ ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศแอฟริกา ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน การโอนข้อมูลส่วนบุคคลของบางประเทศที่มีหลักการเฉพาะและแตกต่างจากยุโรป เช่น กฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศจีน

เอกสารอ้างอิง

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2560). *การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Cate, F. H. (1995). The EU Data Protection Directive, Information Privacy, and the Public Interest. *Iowa L. Rev*, 80, 431–443.
- Fromholz, J. M. (2000). The European Union data privacy directive. *Berkeley technology law journal*, 15(1), 460–484.
- Greenleaf, G. (2012). The influence of European data privacy standards outside Europe: Implications for globalization of Convention 108. *International Data Privacy Law*, 2(2), 2011–2039.

- Hailbronner, K., Papakonstantinou, V., & Kau, M. (2008). The Agreement on Passenger–Data Transfer (PNR) and the EU–US Cooperation in Data Communication. *International migration*, 46(2), 187–197.
- Long, W. J., & Quek, M. P. (2002). Personal data privacy protection in an age of globalization: the US–EU safe Harbour compromise. *Journal of European Public Policy*, 9(3), 325–344.
- Pearson, S., & Benameur, A. (2010). *Privacy, security and trust issues arising from cloud computing*. In Cloud Computing Technology and Science (CloudCom), 2010 IEEE Second International Conference on IEEE, Indiana, USA.
- Schwartz, P. (1994). European data protection law and restrictions on international data flows. *Iowa L. Rev*, 80, 471–496.
- Warren, D. S., & Brandies, D. (1890). The Right to Privacy. *Harvard Law Review*, 4(5), 193–220.